

der, som det fremgaar af Indledningen, er en foreløbig Rekognosceringsekspektion, der antagelig skal efterfølges af andre. Undersøgelserne, eller man vil vel rettere kalde dem Studierne, spreder sig over et Terræn, der rækker ikke mindre end fra Kaukasus over russisk Mellem- og Centralasien, Nord-Pamir, Øst-Persien til Seistan (her kaldet Sistan). I første Afsnit giver Lederen en Beretning om arkæologiske og fysisk-geografiske Undersøgelser i Turkestan; heri er af særlig Interesse Undersøgelsen af nogle af de talrige Gravhøje, Kurgan, som de ofte kaldes, der i Masse findes i russisk Mellemasien, men som den russiske Regering hidtil ikke har villet tillade Aabningen af af Hensyn til de Indfødte. I et andet Afsnit gives af William M. Davis i „A Journey across Turkestan“ en Del spredte geologisk-geogr. Oplysninger, hvorefter Lederen beretter om lignende Observationer imellem Syr Darja og Søen Kara Kul i Nord-Pamir, der for Studiet af Pamir har Interesse. Sidste Halvdel af Værket optages af to betydende Afsnit, begge af Ellsworth Huntington, der omhandler fysisk-geografiske og geologiske Undersøgelser i Central Turkestan og det østpærsiske Bassin og Seistan. Særlig byder Observationerne i det lidet kendte Østpærsien og navnlig Seistan en stor Del Nyt af Betydning for Geografien. Værket indeholder som Helhed lidt vel meget, der er godt kendt i Forvejen, men alligevel vil Asiensforskeren og Specialisten i Studiet af disse Egne finde Oplysninger af Betydning i alle Afsnittene. Man mærker ved Gennemlæsningen af det, at man har med habile Forskere at gøre og ønsker, at deres næste Undersøgelser snart maa følge i Form af en detailleret Eksploration af et mere begrænset Afsnit af de mange, videnskabelig set, ganske ukendte Egne i Mellem- og Centralasien; thi vi trænger her i høj Grad til Monografier, uden hvilke en paalidelig Hovedoversigt ikke opnaaes.

O. Olufsen.

Generalstabens Kort over Sydkysten af Island. Generalstabens nye Kort over Sydkysten af Island kan med fuld Ret kaldes epokegørende; thi aldrig før har nogen Nation udgivet saa nøjagtige Kort over et saa stort polart Gletsjeromraade. Kortene har derfor vakt berettiget Opsigt i Udlandets videnskabelige Krese.

Det indre Island er som bekendt et Højland, som har sin største Højde mod S. Ø.; her er Bjærgene indhyllede i et umaadelig udstrakt Is- og Snedække, der kaldes Vatnajökull, denne Ismark, hvis højeste Pynt

mod Syd hæver sig 2119 M. op fra de milelange Sandflader, der adskiller Gletsjerverdenen fra Atlanterhavet, har et Areal af ca. 8000 □ Km. Længere mod S.V. findes en anden Jøkelmasse, der kaldes Myrdalsjökull (c. 1000 □ Km.), som i alt væsentligt ligner den østligere Kæmpejökul. Begge disse Ismarker har tilsammen et ligesaa stort Areal som Sjælland og Lolland-Falster. Ned fra Snemarkerne strækker Gletsjere sig gennem hver en Lavning og hver en Kløft, og flere af disse overgaar i Størrelse alle Gletsjere paa Europas Fastland. Gletsjerne adskilles fra Havet ved flade Sandørkener, der gennemstrømmes af en Mængde store og smaa Gletsjere med et meget foranderligt Løb, flere af disse fører en meget stor Vandmasse og er nogle Steder paa Grund af den stærke Strøm, andre Steder Formedelst Dynd i Bunden, farlige og vanskelige at passere; det kan tage Timer at ride over nogle af disse Floder. Sandørkenerne er uden Vegetation og nogle Steder gennemtrængte af Vand; grunde og dyndede Laguner og Komplekser af foranderlige Flodarme optager mange Steder store Arealer. Befolkningen er meget spredt og bor i smaa Oaser, som paa Grund af særlige Terrænforhold er blevne skaanede for Gletsjerelevens Oversvømmelser. Udenfor den meget flade og lave Kyst er Vandet grundt, saa Landet er her i diset Vejr meget farligt at komme nær, hvad de hyppige Strandingen noksom viser. Kystlinjen var paa de ældre Kort langt fra nøjagtig, og det var for Skibsfartens og Fiskeriets Skyld absolut nødvendigt at faa Kystlinjen nøje bestemt. Her findes ogsaa mange Fiskerbanker, som har en stor Tiltrækningskraft paa udenlandske Trawlfiskere, og da disse sjælden holder sig udenfor Territorialgrænsen, var det paa Grund af de mangelfulde Kort ofte meget vanskeligt for de inspicerende Orlogsmænd at bestemme deres Sted.

Disse praktiske Forhold gav først Stødet til, at Generalstabens topografiske Afdeling begyndte sine Opmaalinger paa Island, og Opmaalingerens Organisation og almindelige Forløb er før bleven udførlig beskrevet her i Tidsskriftet (16. Bind S. 194—204; 17. Bind S. 121—123; 18. Bind S. 1—14). Man kan af det før anførte nok gøre sig et Begreb om, hvor store Vanskeligheder Officerer og Mandskab maa have haft at kæmpe med ved Opmaalingen af et saa uvejsomt Terræn, med de store Ørkener og Ismarker, de rivende Elve, de stejle Fjælde og de forrevne Bræer. Dertil kommer saa hyppig uheldige Vejrforhold med Regn og Storm og Mangel paa alle Bekvemmeligheder i Telt og Kvarter. En Del af Arbejdet maatte desuden udføres under Slæderejser oppe paa Vatnajökull med den

samme Udrustning, som man bruger paa Polarrejser. I de nordlige Polarlande er de klimatiske Forhold som Regel helt anderledes stabile end paa Islands Jøkler, hvor forrygende Regn og Snestorme midt om Sommeren ofte sætter den Rejsendes Taalmodighed og Udholdenhed paa en haard Prøve. Vanskelighederne ved en nøjagtig Opmaaling under saadanne Forhold kan kun den bedømme, som har haft nogen Erfaring ved lignende Arbejder.

De nu foreliggende Resultater af den topografiske Afdelings Arbejder i Skaptafellssyssel langs Sydranden af de store Jøkler, de prægtige Kortblade, udgivne 1905, er og vil altid blive et Monument om dansk Dygtighed og Energi. Generalstabens topografiske Afdeling paatænker lidt efter lidt, eftersom Opmaalingen skrider frem, at udgive 115 Atlasblade (1 : 100,000) over Island, der igen deles i Kwartblade (1 : 50,000) hvoraf 20 er udkomne. De udkomne Kort strækker sig over Sydkysten fra Papós i Øst til Skógasandur i Vest og omfatter følgende Kwartblade: 106 SV.: Lón; 97 NA, NV, SV: Kálfafellsstadur; 96 SA: Heinaberg; 88 NA, NV: Ingólfshöfði; 87 NA, NV, SV, SA: Øræfjökull; 79 NV: Grimsstadir; 78 NV, NA, SV, SA: Kirkjubæjarklaustur; 77 SA: Lómagnúpur; 69 NV, NA: Hjörleifshöfði; 68 SA: Skaptártunga; 59 NA: Portland. Endvidere følger et Titelblad, der viser Kortenes Plan og Inddeling samt Oversigt over Signaturer. Foruden de førnævnte Kort udgives Byplaner og Specialkort i større Maalestok, heraf er udkomne Vestmanneyjar i Maalestokken 1 : 50,000 (med Karton: Kaupstadur 1 : 20,000); Nágrenni Reykjavíkur (1903) 1 : 25,000; Reykjavík (1902) 1 : 5000, samt Hafnarfjörður 1 : 5000. Kortene er trykt i tre Farver: blaåt, grønt og brunt; blaåt for Jøkler, Gletsjere og Floder, grønt for græsbevoksede Egne og brunt for Terræn, som udenfor Jøklerne fremstilles ved brune Højdekurver med 20 m, Mellemrum, medens disse er blaa, hvor Landet dækkes af Is og Sne.

Det siger sig selv, at det har en stor Betydning for Island at faa saa detaillerede og udmærkede Kort over Landet, de vil paa mange Maader lette det praktiske Livs Virksomheder, være til Vejledning ved Vejbygning, Telefon- og Telegrafanlæg, større Landbrugsarbejder og meget andet, endvidere har Kortene som før nævnt stor Betydning for Skibsfart og Fiskeri, da man nu med større Sikkerhed tør færdes i Nærheden af denne farlige Kyst, Kortene vil i mange Tilfælde ogsaa være et Hjælpemiddel for Administrationen o.s.v.

Allerstørst Betydning har Kortene dog i videnskabelig Henseende. Petermann's Mitteilungen udtrykker

sig paa følgende Maade derom: „Durch den Beginn dieses meisterhaften Kartenwerkes hat sich der dänische Generalstab ein ungeheueres Verdienst um die Wissenschaft erworben“, og endvidere: „man kann diesen Atlas als eine wissenschaftliche Grosstat Dänemarks bezeichnen“. For Studiet af de islandske Gletsjere og deres Aflejring er Kortene banebrydende, man faar her for første Gang en detailleret Fremstilling af en afsmeltende Indlandsis, dens Gletsjerstrømme, Flodnet og Aflejring. Studiet af Syd-Islands Gletsjere og Sande har den største Betydning for Forstaaelsen af Danmarks Overfladedannelser, og det er meget beklageligt, at den udmærkede Lejlighed til disse Egenes geologiske Undersøgelse, som man havde samtidig med, at den topografiske Opmaaling udførtes, ikke blev benyttet. Nu da disse smukke Kort spredes over Verden, vil det dog næppe være længe, inden udenlandske Glacial-Geologer benytter det fortræffelige Grundlag for deres Studier, som nu foreligger.

Ogsaa i andre Retninger har disse Kort en stor videnskabelig Betydning og vil faa en endnu større, naar Opmaalingen udstrækkes over større Arealer; utallige Oplysninger vedrørende den fysiske Geografi, Vulkanernes og Lavastrømmenes Geografi m. m. vil Fagmanden da kunne læse ud af Kortene, og Islands mærkelige Naturforhold vil efter Landets Kortlægning paa flere Maader bidrage til Opklaringen af mange dunkle geologiske Spørgsmaal. Den videnskabelige Undersøgelse af Island har hidtil paa Grund af Mangelen paa nøjagtige Kort haft mange næsten uovervindelige Vanskeligheder at kæmpe med; dette vil nu blive helt forandret. Geologen og Geografen vil nu uden anden Ulejlighed end den, som Naturforholdene lægger i Vejen, kunne studere Landets Morfologi og Geologi, uden at behøve at beskæftige sig med tidsspildende kartografiske Arbejder, som dog alligevel aldrig kunde blive fyldestgørende.

Generalstabens topografiske Afdeling kan være stolt af det, som allerede er udført, og vil ved Fortsættelsen gøre sig fortjent ikke blot af Staten, men ogsaa af den internationale Videnskab.

Th. Thoroddsen.

Fra den danske Stats statistiske Bureau er for nylig udgaaet to Skrifter, der baade i geografisk og almindelig Henseende frembyder stor Interesse, nemlig **Danmarks Areal og Folkemængden i Februar 1906 i Kongeriget Danmark** (Statistiske Meddelelser 4. Række 20. Bind, 3. og 21. Bind 1. Hæfte. Kbh. 1906).